

Instytut Gospodarki Surowcami
Mineralnymi i Energią
Polskiej Akademii Nauk

Czy zamówienia publiczne mogą być zielone?

Znaczenie kosztów cyklu życia

dr hab. Joanna Kulczycka, prof. AGH
mgr Małgorzata Wernicka

Definicja

Zielone zamówienia publiczne (*green public procurement*) oznaczają politykę, w ramach, której podmioty publiczne poszukują rozwiązań ograniczających negatywny wpływ produktów i usług na środowisko, a przez to wpływają na rozwój i upowszechnienie technologii środowiskowych.

Definicja Komisji Europejskiej

ZZP – kryteria

- Zamówienia publiczne stanowią ok. **15-20% światowego PKB**, w tym w krajach UE wynoszą średnio 19%.
- Komisja Europejska od początku XXI wieku intensywnie **promuje** tzw. „zazielenienie” zamówień publicznych, głównie poprzez opracowywanie zestawów kryteriów (kart produktów) dotyczących zielonych zamówień publicznych (ZZP) w odniesieniu do wybranych grup produktów i usług (m.in. budownictwo, energia elektryczna, żywność).
- Kryteria te zawierają odwołania m.in. do eko-etykietowania, metody oceny cyklu życia (LCA), kosztów cyklu życia (LCC) i innych aktów prawnych (np. rozporządzenia w sprawie oznakowania efektywności energetycznej *Energy Star* nr 106/2008 w odniesieniu do komputerów i monitorów).

Nowe dyrektywy

- **Dyrektywa** Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. **w sprawie zamówień publicznych**, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE, w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi,
- **Dyrektywa** Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. **w sprawie udzielania zamówień** przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/23/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania koncesji. Termin implementacji dyrektyw do porządków prawnych państw członkowskich UE upływa 18 kwietnia 2016 r.

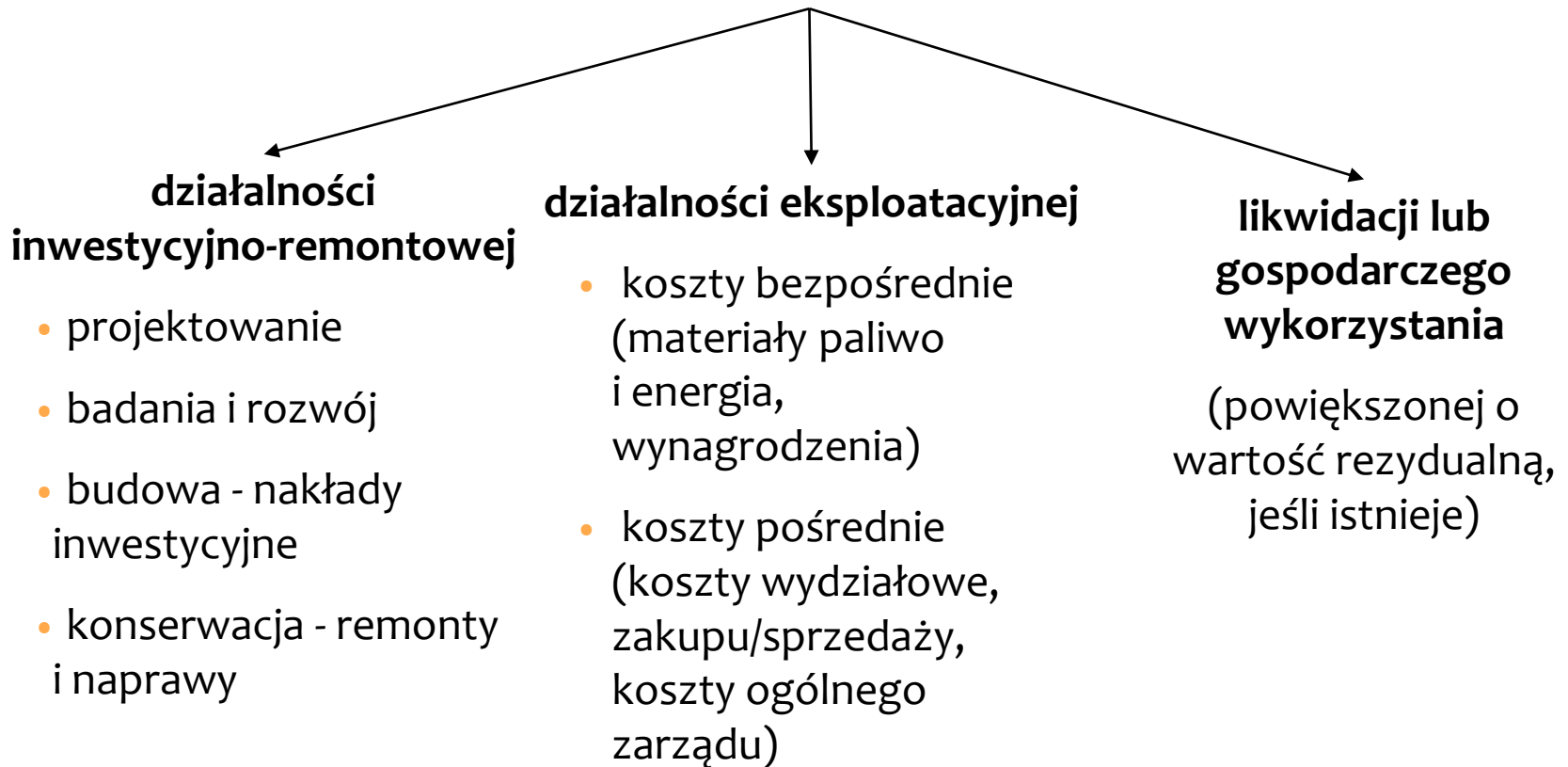
Regulacje te wprowadzają pojęcie oferty najkorzystniejszej ekonomicznie, którą określa się na podstawie ceny lub kosztu, w tym kosztu cyklu życia (LCC) lub najlepszej relacji jakości do ceny, co oznacza iż uwzględnia się aspekty jakościowe, środowiskowe lub społeczne.

Definicje LCC w dyrektywie

- Rachunek kosztów cyklu życia obejmuje w odpowiednim zakresie niektóre lub wszystkie poniższe koszty ponoszone w czasie cyklu życia produktu, usługi lub obiektów budowlanych:
  - a) koszty wewnętrzne, w tym koszty związane z nabyciem (takie jak koszty produkcji), użytkowania (takie jak koszty zużycia energii, i innych zasobów), koszty utrzymania oraz koszty związane z wycofaniem z eksploatacji (takie jak koszty zbiórki i recyklingu); oraz
  - b) koszty **przypisane ekologicznym efektom zewnętrznym związane z przedmiotem zamówienia na przestrzeni cyklu życia**, o ile ich wartość pieniężną można określić i zweryfikować (mogą one obejmować koszty emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń oraz inne koszty łagodzenia zmiany klimatu)

Cykl życia

Cykl życia wyrobu na przykładzie budynku (zgodnie z BREEAM):

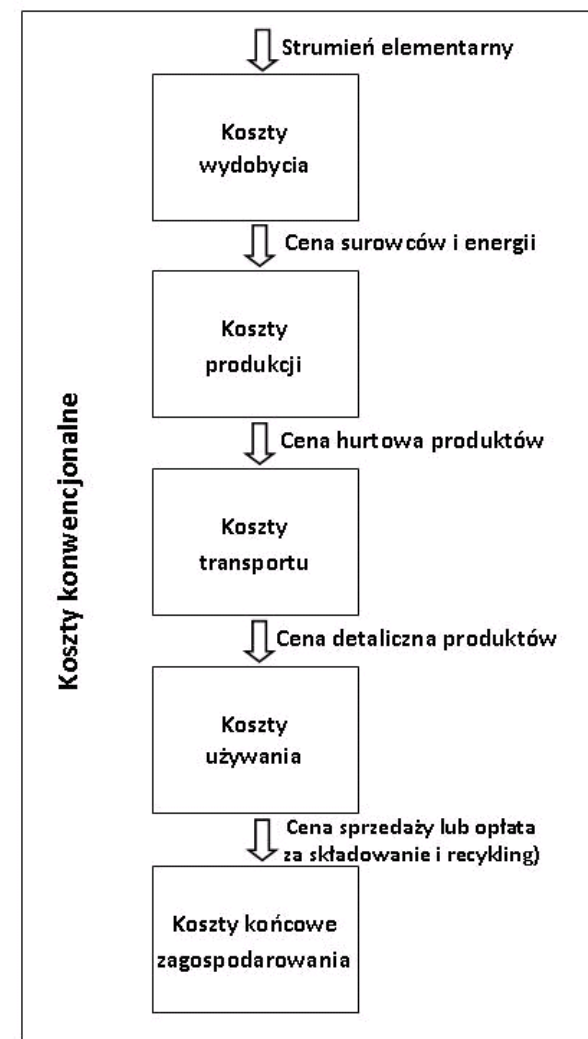

LCC w ZZP

- ZZP przywołuje również definicje LCC wg *Environmental Life Cycle Costing*, 2008 r.:
  - ❖ **konwencjonalne** (*conventional LCC*) – obliczane zgodnie z tradycyjnymi metodami kalkulacji kosztów, ale z uwzględnianiem wszystkich faz cyklu życia produktu (obejmują koszty ponoszone głównie przez producenta oraz konsumenta),
  - ❖ **środowiskowe** (*environmental LCC*) – analiza tych kosztów musi być prowadzona jest dla wytyczonych i obowiązujących w LCA granic systemu, a koszty jednostkowe kalkulowane są w przeliczeniu na **analizowaną jednostkę funkcjonalną**,
  - ❖ **społeczne** (*societal LCC*) – koszty środowiskowe powiększone o wydatki ponoszone ze środków publicznych lub wydatki jakiegokolwiek innego podmiotu a związane z kosztami ochrony środowiska (koszty zewnętrzne), warunkami pracy czy utylizacją danego produktu (koszty społeczne).

Różnice w poszczególnych rodzajach kosztów cyklu życia

- Proponowane ujęcie kosztów w ZZP łączy metodę środowiskowych kosztów cyklu życia i analizy kosztów i korzyści poprzez propozycje szacowania kosztów zewnętrznych.
- AKK ujmuje zarówno elementy ilościowe, jak i jakościowe. Są wśród nich kwestie ekonomiczne, społeczne i ekologiczne. Sama analiza dostarcza wielu potrzebnych informacji o uzyskiwanych korzyściach, a także wskazuje, którą opcję (inwestycje czy inne przedsięwzięcie) wybrać.

Koszty środowiskowe:

- + Opłaty środowiskowe mogące wystąpić w przyszłości
- + Nakłady inwestycyjne i koszty środowiskowe mogące wystąpić w przyszłości w celu spełnienia wymagań przepisów

Koszty społeczne:

- + Koszty zewnętrzne

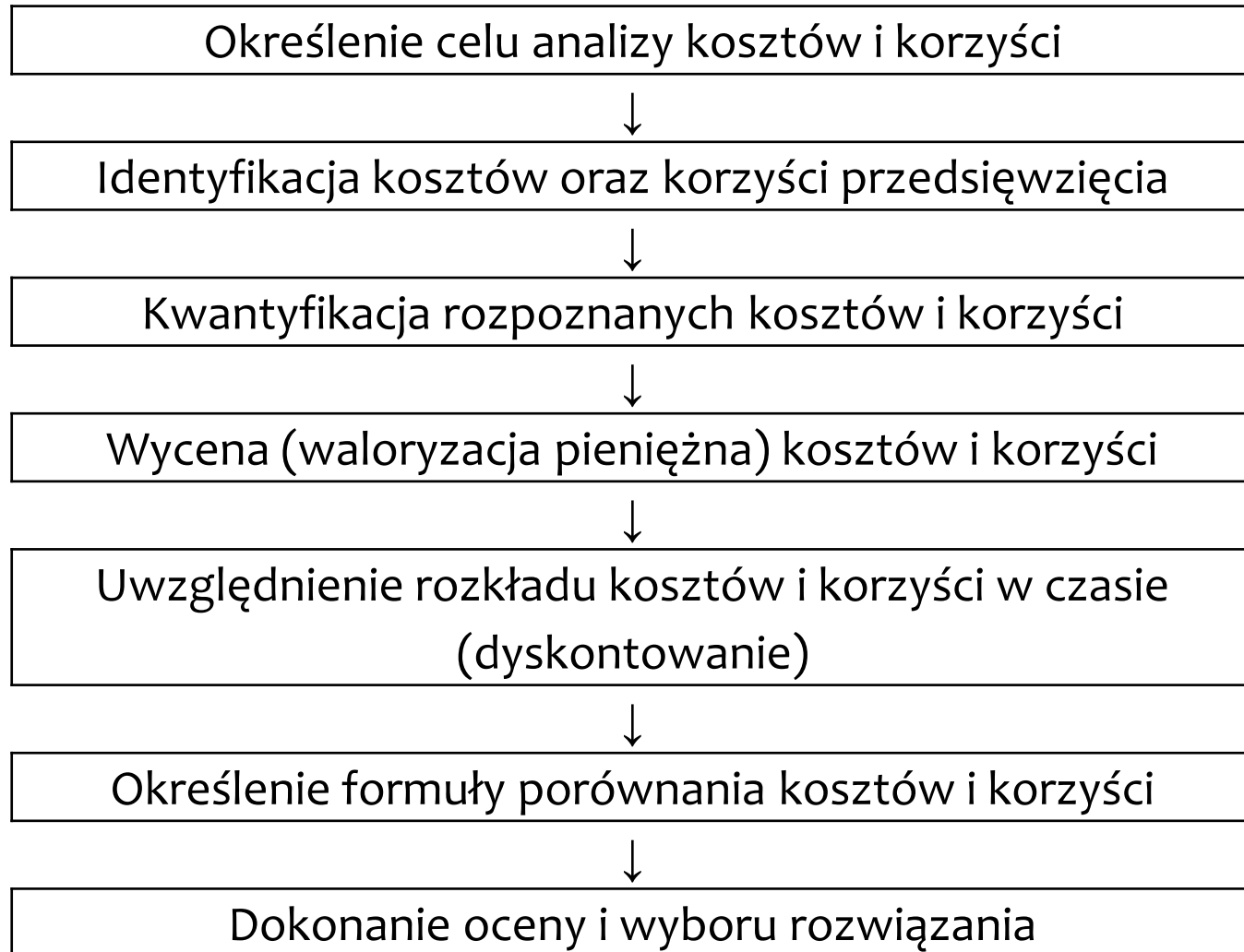
Analiza Kosztów i Korzyści (AKK)

- Metoda AKK należy do grupy technik analiz finansowo-ekonomicznych rekomendowanych do stosowania w wyborze projektów dofinansowanych z funduszy strukturalnych, gdyż szacowane efekty projektu są zazwyczaj przedstawiane w kategoriach finansowych (*Przewodnik Komisji Europejskiej do analizy kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych na lata 2014-2020*).
- W AKK istotne znaczenie mają ustalenia dotyczące:
  - ❖ realnej analizy i oceny nakładów inwestycyjnych,
  - ❖ czasu trwania inwestycji i całego przedsięwzięcia (np. na podstawie oceny potencjalnej bazy zasobowej),
  - ❖ weryfikacji kosztów (energii, materiałów, wynagrodzenia, amortyzacji, opłat i podatków),
  - ❖ analizy przychodów (w tym cen z uzyskiwanych produktów oraz korzyści z odzyskanego lub oczyszczonego terenu, oraz korzyści dla społeczeństwa i środowiska),
  - ❖ przyjętej do oceny stopy dyskontowej (proponowana dla przedsiębiorcy to 10-12%, natomiast dla inwestycji gminnej – 5%).

Analiza Kosztów i Korzyści (AKK)

- Ponieważ AKK wymaga także zbadania wpływu projektu netto na dobrobyt gospodarczy to często w analizach dokonuje się również:
  - ❖ przeliczenia cen rynkowych na ceny kalkulacyjne;
  - ❖ monetyzacji oddziaływań pozarynkowych, projekt może przynieść skutki w postaci poprawy oddziaływania na środowisko, społeczeństwo lub na zdrowie, które nie mają ceny rynkowej, ale są istotne dla osiągnięcia celu projektu i dlatego muszą zostać ocenione i włączone do oceny projektu (np. model *Environmental Landscape Feature*);
  - ❖ włączenia dodatkowych efektów pośrednich (jeśli są istotne);
  - ❖ zdyskontowania oszacowanych kosztów i korzyści;
  - ❖ obliczenia wskaźników efektywności ekonomicznej (ekonomiczna zaktualizowana wartość netto, ekonomiczna stopa zwrotu i wskaźnik K/K).

Algorytm realizacji AKK (wg. Becla i in.)

Wyceny kosztów zewnętrznych w transporcie drogowym

Koszty emisji w transporcie drogowym 2007

CO ₂	NO _x	NMHC	Cząstki stałe
EUR/kg	EUR/g	EUR/g	EUR/g
0,03-0,04	0,0044	0,001	0,087

Źródło: Dyrektywa 2009/33/UE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego

Koszty zewnętrzne transportu 2014

Koszty przewozu	EUR/osobę/km	EUR/tonę/km
Transport drogowy	0,015	0,026
Transport kolejowy	0,007	0,006

Źródło: Guide to Cost-benefit Analysis of Investment Projects Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014-2020

Kryteria ZPP opracowane przez KE

Budownictwo

- Przedmiot zamówienia oraz kryteria kompleksowe kwalifikacji ZPP
  - ❖ wykorzystanie narzędzi LCC i LCA w ramach przygotowania projektu
- Materiały budowlane kryteria podstawowe udzielania zamówienia
  - ❖ deklaracja typu I (ISO 14024), deklaracja typu III (na bazie LCA)

Komputery stacjonarne, przenośne i monitory

- ❖ zakup komputerów charakteryzujących się niewielkim oddziaływaniem na środowisko na przestrzeni całego cyklu życia

Samochody osobowe i pojazdy lekkie

- ❖ gazy w systemach klimatyzacyjnych – współczynnik ocieplenia globalnego, GWP <150 kg równoważnego CO₂

Pojazdy transportu publicznego

- ❖ norma EURO V w odniesieniu do emisji (dodatkowe punkty norma EURO VI, oraz wykorzystanie paliw ze źródeł odnawialnych, hałas)

Usługi transportu publicznego

- ❖ norma EURO IV, mieszanina gazów w systemach klimatyzacyjnych – współczynnik ocieplenia globalnego, GWP <2500 kg równoważnego CO₂

Aspekty środowiskowe w ZZP

- Aspekty środowiskowe mogą być wprowadzone w procedury przetargowe na poszczególnych etapach zamówienia:
  1. Określenie potrzeb, zdefiniowanie przedmiotu zamówienia;
  2. Sformułowanie specyfikacji technicznych;
  3. Kwalifikacja wykonawców poprzez wskazanie środków zarządzania środowiskiem, które wykonawca będzie mógł zastosować podczas realizacji zamówienia;
  4. Kryteria ocen ofert;
  5. Sposób realizacji zamówienia.

ZZP w Polsce – dynamiczny wzrost?

Wyniki badań przeprowadzonych w 2005 r. na zlecenie Komisji Europejskiej oraz badań własnych UZP wskazują, że w udzielanych w Polsce zamówieniach publicznych:

- ❖ aspekty środowiskowe uwzględniane są w znikomym stopniu.
- ❖ w ramach aspektów ekonomicznych kryterium dominującym jest wskaźnik najniższej ceny.

Wyniki badań przetargów w Polsce

– 10.11.-20.11.2009 – próba 126

W IGSMiE PAN Przeanalizowano 1393 przetargów, jedynie w 126 kryterium najniższej ceny było uzupełnione o dodatkowe kryteria, najczęściej były to:

- ❖ w ok. 80 przetargach – dodatkowe korzyści finansowe, np.: rabat/upust/marża, niezmiennosc ceny (wskaźnik wzrostu ceny), warunki płatności [kryterium ceny miało wówczas wagę 60-95];
- ❖ w 21 przetargach – warunki gwarancji (waga: 5-10);
- ❖ w 18 przetargach – jakość (waga to najczęściej 30);
- ❖ w 10 przetargach – warunki (parametry) techniczno-eksploatacyjne czy techniczno-użytkowe, średnie zużycie paliwa, zużycie energii.

Wśród dodatkowych kryteriów znajdowały się również: termin realizacji, doświadczenie zawodowe czy koncepcja organizacji pracy.

Przyjmując założenie, iż wszystkie oferty dotyczące parametrów technicznych i jakości są zamówieniami zielonymi, wówczas można przyjąć, że było ich 28 (2% badanej próby).

Wyniki badań Centrum CSR 2014

Z najnowszego raportu Fundacji CentrumCSR.PL wynika, iż z przebadanych pod kątem stosowania klauzul społecznych i środowiskowych blisko 1200 zamówień publicznych, ogłaszanych przez urzędy, uniwersytety i instytucje centralne jedynie w 1,8% przetargów wprowadzono wymogi dotyczące warunków zatrudnienia, a kwestie ekologiczne uwzględniono tylko w co piątym zamówieniu (20%).

Podsumowanie

- Wartość zamówień publicznych w ciągu dziesięciu lat wzrosła w Polsce aż czterokrotnie.
- W samym 2013 roku wynosiła 142 mld zł, co stanowiło 8,76% PKB.
- ZZP w Polsce nie jest to tak popularne narzędzie jak w innych krajach UE.
- Pewne trudności może powodować również brak doprecyzowania kryterium kosztów cyklu życia, pomimo, iż zidentyfikowania i wprowadzenia w znowelizowanej ustawie pojęcia cyklu życia.

LCC w ZZZP

- Dlaczego wlaŝnie...LCC?

- LCC mog byc wyznacznikiem kryterium oferty najkorzystniejszej ekonomicznie.
- Cena nabycia produktu nie powinna byc jedynym kryterium wyboru w zamowieniu, gdyz czesto wyroby tanie charakteryzuj sie wysokimi kosztami uzytkowania.
- LCC moze wspieraac poszukiwanie rozwizan korzystnych z punktu widzenia ŝrodowiska poprzez moŝliwoŝc zaproponowania wyŝszej ceny nabycia produktu o dluŝszym okresie gwarancji, lepszych parametrach technicznych, trwalych, itp.
- Ocena wyptywu na ŝrodowisko powinna odbywaac sie wowczas z wykorzystaniem metodyki LCA.

ZZP – rekomendacje dla LCA i LCC

*Dla określania potrzeb zamówienia z punktu widzenia wpływu na środowisko wykorzystać można wyniki badań prowadzone techniką oceny cyklu życia (LCA), a z punktu widzenia ekonomicznego metodą kosztów cyklu życia (LCC) – **takie podejście jest rekomendowane m.in. w opracowanych przez Komisję Europejską kryteriach dla 10 wybranych priorytetowych grup produktów i usług.***

W Polsce wciąż w fazie badań.

Dziękuję za uwagę